7.-9. lk

LUOKALLINEN LUKUVINKKIVIDEOITA

Kirjakoplan työpajamateriaalit

SISÄLLYS

- Esittely
- Opettajalle vinkkejä valmistautumiseen
- Muistilista tekijänoikeuksista
- Tuntisuunnitelma

ESITTELY

KENELLE TYÖPAJA ON TARKOITETTU?

- Työpaja on tarkoitettu yläkoululaisille.

OPPIMISTAVOITTEET

- Oppilas tuntee kirjavinkin tekstilajina.
- Oppilas osaa käsikirjoittaa lukemastaan kirjasta kirjavinkin.
- Oppilaan ymmärrys itsestä lukijana kasvaa.
- Oppilas osaa tehdä kirjavinkin videomuotoon.
- Oppilas tutustuu sosiaalisen median kirjayhteisöihin.
- Oppilas tutustuu videotervehdysten ja mahdollisen kirjastoyhteistyön muodossa erilaisiin kirjallisuuden alan ammatteihin.

NUORTEN SOMETAIDOT KÄYTTÖÖN!

- Kirjavinkkejä ei tarvitse tehdä samalla kaavalla: omaa kokemusta ja osaamista saa hyödyntää.
- Someosaamista on monenlaista – esimerkiksi somen seuraaminen kerryttää näkemystä. Voisiko TikTok-ilmiön valjastaa kirjavinkkivideoon?
- Nuoret eivät välttämättä tiedä, että heidän mielipiteensä kirjasta ovat tärkeitä ja kiinnostavia – tässä he tarvitsevat apua!

KUINKA KAUAN AIKAA MENEE?

- Pajaan tarvitaan 4 x 45 minuutin oppituntia. Tämän lisäksi on varattava muutama viikko kirjan lukemiseen 2. ja 3. pajakerran välille.

- Huom! Valmis työpajamalli on suunniteltu muutaman minuutin kestoisen vinkkivideon tekemiseen.

MIHIN TYÖPAJAKOKONAISUUS SIJOITTUU OPETUSSUUNNITELMASSA ELI MITÄ KOHTIA TÄLLÄ VOI SUORITTAA?

- Ohjeita ja tehtävän painopistettä voi muokata sen mukaan, mikä osaamisalue työpajalla katetaan.
- Työpaja sopii painotuksen mukaan esimerkiksi yläkoulun opintosuunnitelman tavoitealueisiin T3, T9, T10, T11, T12, T15 tai T16.
- Esim. T9: Fiktiivisiin teksteihin tutustuminen ja lukukokemuksen jakaminen.

> T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista.

OPETTAJALLE VINKKEJÄ VALMISTAUTUMISEEN

KIRJASTOYHTEISTYÖ JA KIRJAT

- Toiselle pajakerralle sopii erinomaisesti kirjavinkkarin vierailu. Tämä kannattaa sopia ajoissa oman kirjaston kanssa.
- Jos kirjavinkkarille sopii, nuoret voivat miettiä etukäteen aiheita, joista he toivovat kirjavinkkejä.
- Toisen pajakerran jälkeen kannattaa varata vierailu kirjastoon tai kirjastoautoon.
- Vinkattavien kirjojen listan voi toimittaa kirjastoon etukäteen ja pyytää varaamaan kyseisiä kirjoja paikalle.
- Mieti millaisia kirjoja tehtävässä voi käyttää. Voiko kirjan esimerkiksi kuunnella? Tarvitseeko joku oppilaista pääsyn Celia-kirjastoon?
- Hyödyntäkää Kirjakoplan vinkkilistoja ja testituloksia

TYÖSKENTELY

- Videon tekeminen onnistuu sujuvimmin parin kanssa. Pari voi lukea saman kirjan tai eri kirjat, mutta he kuvaavat yhteisen videon.
- Näin oppilaat voivat myös jakaa toisilleen videon tekemisen osaamistaan
- Ensimmäisen tunnin tehtävää varten tarvitaan Padlet-seinä. Voit luoda sellaisen ilmaiseksi kirjautumalla Padlet-sivustolle (padlet.com).

LAITTEET JA TILAT

- Kuvaamista varten 3. ja 4. pajakerralla tarvitaan useampi rauhallinen tila, joihin oppilaat voivat jakaantua kuvaamaan videoitaan. Esimerkiksi tyhjät luokat, työskentelynurkkaukset, koulun kirjasto ja rauhalliset käytävä- tai aulatilat soveltuvat – ja hyvällä säällä myös ulkotilat.
- Pajakertoja 1, 3 ja 4 varten oppilaat tarvitsevat mobiililaitteet, joita käytetään harjoituksissa ja joilla videot kuvataan. Koulun laitteet kannattaa varata ajoissa!
- Omia puhelimia voi käyttää, mikäli se sopii koululle ja oppilaalle.
- Videoiden editointiin on olemassa monenlaisia ohjelmia, esimerkiksi Applen laitteiden iMovie on helppokäyttöinen. Monille nuorille omien laitteiden editointiohjelmat ovat tuttuja.
- Pajakokonaisuudessa on aikaa kevyelle editoinnille tarpeen mukaan. Videota voi esimerkiksi leikata tai siihen voi lisätä tekstiä.
- Katso ennakkoon mihin työt tallennetaan, ja kauanko videon tallennukseen pitää varata aikaa. Mieti myös, miten keskeneräisten töiden jatkaminen onnistuu, jos pajakertojen 3 ja 4 välissä on tauko.

MUISTILISTA TEKIJÄNOIKEUKSISTA

Kirjavinkkivideo tehdään tekijänoikeuksia kunnioittaen. Ennen vinkkivideon tekoa kannatta miettiä, miten vinkkivideot halutaan esittää ja julkaista.

- Jos haluatte julkaista kirjavinkkivideon netissä, tulee kaikilta videon tekijöiltä olla julkaisulupa.
- Tarkistakaa myös, että teillä on kaikki tarvittavat luvat (esim. kuvat, musiikki) julkaisemiseen kunnossa.
- Alaikäisten tekemien vinkkivideoiden julkaisemiseen netissä tarvitaan aina huoltajien lupa.
- Julkaiseminen voidaan tehdä myös vain omassa luokassa tai koulun suljetussa verkossa.

VIDEON KUVAAMINEN

- Julkisella paikalla saa pääsääntöisesti kuvata, ellei paikanomistaja ole erikseen kieltänyt kuvaamista. Yleisiksi paikoiksi katsotaan myös mm. koulut ja kirjastot.
- Jos kuvaat yksityisalueella, kysy siihen lupa. Kuvaaminen ei myöskään saa tapahtua häiritsevällä tavalla.
- Jos kuvaat henkilöitä, pyydä heiltä kuvaus- ja tarvittaessa myös julkaisulupa.

TEKSTIOTTEIDEN KÄYTTÖ VIDEOSSA

- Haluatko lukea ääneen tekstipätkän lukemastasi kirjasta videossasi? Voit käyttää tekstiotteita osana omaa videotasi

    a. **Sitaattina**: Julkistetuista teoksista saa ottaa omaan työhön liittyviä suoria lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa*. Muista kertoa tekijä ja lähde!
    b. **CC-lisenssillä**: Tarkista lisenssikuvakkeista, mitä saat tehdä. CC-lisenssi ja tekijän nimi pitää merkitä teoksen yhteyteen.**
    c. **Tekijän luvalla**: Voit pyytää luvan suoraan tekijältä tai oikeudenhaltijalta.

* Sallittujen sitaattien käyttöön ei tarvita tekijän lupaa. Siteerauksen tulee liittyä siteeraajan omassa työssä käsittelemään asiaan. Sallitun siteerauksen pituus on tapauskohtaista. Siteerauksen tarkoitus on selventää tai havainnollistaa käsiteltyä asiaa.

**Lue lisää CC-lisenssistä: kopiraittila.fi/teosten-kaytto/cc-lisenssi

KUVIEN (KANSIKUVA, KIRJAN KUVITUS) KÄYTTÖ VIDEOSSA

- Haluatteko näyttää videossasi kirjan kantta tai kuvitusta?
- Kirjan kansikuva ja kuvat ovat tekijänoikeuden suojaamia teoksia. Toisten tekemien teosten käyttöön tulee olla lupa tai käyttötilanteen tulee olla sallittu laissa.
- Kirjavinkkivideossa kirjan kansikuvan käyttö on sallittua sitaattina. Vinkkaaja esim. nostaa kirjan esille alussa kertoessaan mistä kirjasta on kysymys.
- Kansikuva ei saa kuitenkaan olla videolla pääasia, vaan sen tarkoitus on havainnollistaa tai selventää

MUSIIKIN KÄYTTÖ VIDEOSSA

- Haluatteko lisätä kirjavinkkivideoonne musiikkia?
- Musiikin liittämiseen omaan työhön tarvitaan lupa musiikin oikeudenhaltijoilta, jos haluaa jakaa työn netissä tai esittää sitä julkisesti.
  a. **Teoston ja Gramexin luvalla**: Luvan musiikin käyttöön voi hankkia Teostosta ja Gramexista.
  b. **Itse tehty musiikki ja CC-lisenssi**: Voit käyttää myös itse tekemääsi musiikkia tai netistä löytyvää, laillisesti saatavilla olevaa musiikkia, jonka käyttö on sallittu CC-lisenssillä tai muulla lisenssillä. Tarkista käyttöehdot huolella.

Huom! Yksityishenkilö voi huoletta käyttää musiikkia somessa Teoston lisensoimilla alustoilla (Instagram, YouTube ja Facebook), eikä erillistä lupaa tarvita. Myös TikTokin musiikki on vapaassa käytössä yksityishenkilöille, kun kyseessä ei ole maksettu mainos. Lisäksi hakusanoilla “royalty free music” löytyy verkosta monenlaista materiaalia.

Muista merkitä käyttämäsi lähteet ja tekijätiedot työhösi!

OPPILAAN TEKIJÄNOIKEUS

- Oppilaalla on iästä riippumatta tekijänoikeus itse tekemäänsä aineistoon.
- Oppilaan tekemän aineiston käyttäminen edellyttää oppilaan tai opiskelijan suostumusta. Oppilaan ollessa alaikäinen on suostumus pyydettävä huoltajilta.
- Tekijänoikeus on voimassa myös intranetissä. Oppilaan tekemän aineiston laittaminen koulun sisäiseen verkkoon edellyttää myös oppilaan luvan.

Lähteet
kopiraittila.fi
kopiraittila.fi/teosten-kaytto/siteeraus
kopiraittila.fi/muistilistakone
kopiraittila.fi/tekijanoikeustietoa/oppilaan-tekijanoikeus

Kirjakoplan työpajamalli

TUNTISUUNNITELMA

Tunti 1

	TAVOITE	SISÄLTÖ	MATERIAALIT	HUOMIOITA
5 MIN	Tehdään työpajan kulku ja idea tutuksi.	Kirjakoplan videotervehdyksen ja esittelydian kautta tutustutaan työpajakonseptiin .	Dia 1: Työpajan kulku Sisältää linkin Kirjakoplan videotervehdykseen.	Materiaalien esittämiseen tarvitaan videotykki ja äänentoisto.
15 MIN	Kartutetaan pohjatietoja: nuoret ymmärtävät mikä on kirjavinkki ja kirjavinkkivideo. Motivoidaan kirjavinkin tekoon.	Esitellään kirjavinkki tekstilajina eri medioissa. Katsotaan kirjailija Magdalena Hain videotervehdys.	Diat ja 2 ja 3: Mikä on kirjavinkkivideo? Sisältävät linkit Magdalena Hain videotervehdykseen sekä esimerkkivideoihin.	
10 MIN	Tunnistetaan somevideoiden ja erityisesti kirjavinkkivideoiden erityispiirteitä, pohditaan, mikä toimii ja mikä ei. Laajennetaan näkemystä siihen suuntaan, että kirjavinkkivideokin voi olla osa nuorille jo tuttua somekulttuuria.	Nuoret etsivät parin kanssa somevideon ja miettivät, miten sen idean voisi valjastaa vinkkivideoon. Tehtävän lopuksi jaetaan omia havaintoja ja ideoita yhteisesti keskustellen.	Dia 4: Vinkkivideo on somevideo -harjoitus	Tätä tehtävää oppilaat tarvitsevat joko oman puhelimen tai esimerkiksi koulun tabletin tai läppärin. Jaa oppilaille tekemäsi Padlet-seinä osoitteena ja/tai QR-koodina.
10 MIN	Rohkaistaan nuoria kertomaan ajatuksiaan kirjoista, esitellään erilaisia tapoja osallistua kirjallisuuskeskusteluun.	Katsotaan Lukufiilis-verkkomedian toimitussihteerin Sofia Blombergin videotervehdys.	Dia 5: Sofian tervehdys Sisältää linkin videotervehdykseen.	
5 MIN	Yhteenveto ensimmäisestä pajakerrasta.	Mahdolliset kysymykset, orientoituminen seuraavaan kertaan.		

Kirjakoplan työpajamalli

TUNTISUUNNITELMA

Tunti 2

	TAVOITE	SISÄLTÖ	MATERIAALIT	HUOMIOITA
5 MIN	Orientoidutaan kirjavalintaan pohtimalla itseä lukijana.	Nuoret tekevät Kirjakoplan testin: "Millainen lukija olen? Mitä lukisin seuraavaksi?"	Testimoniste ja tulokset	Jokaiselle oppilaalle tulostetaan Muistiinpanoja kirjasta -moniste sekä oma testi, testituloksia yhdet kappaleet yhteiseen käyttöön.
25 MIN	Oppilaat saavat vinkkejä kiinnostavista nuortenkirjoista.	Kirjavinkkari tulee vinkkaamaan kirjoja luokkaan TAI katsotaan esimerkiksi Kirjakoplan vinkkivideoita ja etsitään netistä kirjoja.	Dia 6 : Kirjavinkkejä Sisältää linkit Kirjakoplan vinkkivideoihin ja Lukemoon.	Ks. Kirjastoyhteistyö ja kirjat, s. 2
5 MIN	Muodostetaan työparit seuraavia työpajakertoja varten.	Valitaan työpari yhteisten kiinnostusten- kohteiden ja osaamisen mukaan.		Parit kannattaa muodostaa siten, että ainakin toisella on kokemusta videon kuvaamisesta ja käsittelystä.
10 MIN	Annetaan oppilaille kotitehtävämoniste ja ohjeet.	Opastetaan valitsemaan ja lukemaan kirja, jaetaan Muistiinpanoja kirjasta -moniste ja käydään se läpi.	Dia 7: Muistiinpanoja kirjasta Muistiinpanoja kirjasta -moniste.	Muistuta oppilasta ottamaan seuraavalle pajakerralle luettu kirja ja oppilaan täyttämä Muistiinpanoja kirjasta -moniste.

Huom!
Pajojen 2 ja 3 välille lukuaikaa muutamia viikkoja

TUNTISUUNNITELMA

Tunti 3

	TAVOITE	SISÄLTÖ	MATERIAALIT	HUOMIOITA
5 MIN	Kuullaan, mitä kirjoja toiset ovat lukeneet	Mennään istumaan oman parin kanssa. Käydään koko luokan kesken keskustellen läpi, mitä kukin on lukenut.		Oppilailla on oltava mukana luettu kirja ja oppilaan täyttämä Muistiinpanoja kirjasta -moniste.
5 MIN	Syvennytään käsikirjoituksen ominaisuuksiin, oman käsikirjoituksen tekemiseen ja videon kuvaamiseen.	Katsotaan Kirjakoplan video käsikirjoittamisesta ja kuvaamisesta.	Dia 8: Käsikirjoittaminen ja kuvaaminen Sisältää linkin Kirjakoplan videoon.	
35 MIN	Muutetaan ohjeiden mukaan Muistiinpanoja kirjasta -lomake käsikirjoitukseksi, päästään alkuun kuvaamisessa.	Aikataulutuksen pohtiminen ja editoinnin tarpeen arvioiminen. Käsikirjoituksen laatiminen monisteen pohjalta, kuvaamisen aloittaminen.	Dia 9: Muistiinpanoja kirjasta -moniste käsikirjoitukseksi Sisältää linkin Kopiraittilan kouluun	Kannattaa käyttää kaikki liikenevä aika kuvaamiseen. Sitä mukaa, kun käsikirjoituksia valmistuu, oppilaat ohjataan erillisiin tiloihin kuvaamaan. Ks. Laitteet ja tilat, s.2

Jos videon tekijänoikeusasiat askarruttavat, hyödyntäkää Kopiraittilan koulun Muistilista-konetta!

TUNTISUUNNITELMA

Tunti 4

	TAVOITE	SISÄLTÖ	MATERIAALIT	HUOMIOITA
30 MIN	Kuvataan videot loppuun.	Oppilaat kuvaavat videota parin kanssa rauhallisessa tilassa.		Aikataulu on tiukka, joten tarttukaa heti toimeen.
15 MIN	Editoidaan videot.	Tehdään kevyttä editointia suunnitelman ja tarpeen mukaan.		Valmistuneet videot tallennetaan sovittuun paikkaan.
10 MIN	Tallennetaan videot, tehdään yhteenveto pajoista.	Mahdollisesti katsotaan muutamia videoita yhteisesti.		Julkaisuun pitää olla kaikkien videolla esiintyvien luvat. Ota yhteyttä Lukemoon, jos haluatte julkaista luokkanne videot Nuorten oma ääni -sivuilla.